

Aan:
De Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de vaste commissie Binnenlandse Zaken
cie.biza@tweedekamer.nl

Betreft: reactie wetsvoorstel bevorderen bestuurlijke integriteit in het
decentraal bestuur

Den Haag, 30 september 2020

Geachte leden van de commissie Binnenlandse Zaken,

Uw commissie heeft het Voorstel van wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur¹ in behandeling. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden heeft zich in de consultatieronde uitgesproken over de eerste versie van het wetsvoorstel. Wij richten ons met deze brief tot uw Kamer omdat het wetsvoorstel zoals dat bij de Kamer is ingediend een aantal voorstellen bevat die volgens ons geen bijdrage vormen aan het doel van het wetsvoorstel, namelijk het bevorderen van de integriteit van het openbaar bestuur, en zelfs averechtse effecten oproept.

In deze brief lichten wij deze hoofdpunten toe. Voor een volledige toelichting op de diverse onderdelen van het voorstel verwijzen wij naar onze reactie die wij in het kader van de consultatie hebben gegeven en die als bijlage bij deze brief is toegevoegd.

Integriteit

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden is van mening dat een raadslid in beginsel integer is en dat het aan de gemeenteraad en zijn raadsleden is om elkaar hier op aan te spreken wanneer daar reden toe is. Voorwaardenscheppende maatregelen om het benodigde bewustzijn en handelingsperspectief te vergroten hebben onze voorkeur. De voorgestelde wetswijziging schiet hier ons inziens zijn doel voorbij. Meer regels vormen geen garantie noch zekerheid op meer integriteit. Het bevorderen van

¹ Kamerstukken 2019-2020, 35 546, nr. 1-3

integriteit gaat immers vaak om het bespreekbaar maken van normen, waarden en afwegingen waarmee men zijn of haar taak als raadslid uitvoert. Het gesprek hierover voeren door alle betrokken ambtsdragers in zo volledig mogelijke transparantie is daarbij van cruciaal belang. Het te behandelen wetsvoorstel heeft hier onvoldoende oog voor.

Bepalingen inzake belangenverstrengeling

Een eerste punt waarop wij uw Kamer vragen het wetsvoorstel niet over te nemen, betreft de door de minister voorgestelde regeling om raadsleden uit te sluiten van beraadslagingen vanwege belangenverstrengeling.

Raadsleden staan als lekenbestuurders midden in de maatschappij. Vaak zijn zij al volop betrokken in het maatschappelijke- en verenigingsleven wanneer zij raadslid worden. Deze positie in de lokale samenleving biedt grote voordelen, bijvoorbeeld in de benaderbaarheid van raadsleden en de signaleringsfunctie die zij hebben voor eventuele problemen binnen de samenleving. Daarmee, in combinatie met veelal een vaste baan naast het raadswerk, nemen raadsleden veel kennis mee van de zaken die lokaal spelen en in de gemeenteraad aan de orde komen.

De in het wetsvoorstel beoogde maatregel om raadsleden vanwege belangenverstrengeling uit te sluiten van de beraadslaging schiet naar de mening van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden zijn doel voorbij. Wij vrezen dat een dergelijke maatregel gaat werken als een onbedoeld selectie criterium voor de kandidaatstelling van raadsleden die maatschappelijk actief zijn. Met een dergelijk voorstel wordt de richting ingeslagen van een selectie van een type raadsleden dat steeds minder maatschappelijk actief mag of kan zijn. Volgens ons is dat – daar waar het juist belangrijk is om het raadslidmaatschap aantrekkelijk te houden voor steeds grotere groepen raadsleden – de verkeerde route.

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden meent dat het belangrijk is om juist een zo optimaal mogelijke transparantie te organiseren over de belangen, nevenfuncties en andere activiteiten van raadsleden. Gemeenteraden en de lokale democratie kunnen vervolgens zelf vanuit hun rol een oordeel vellen of er sprake is van een ongewenste vorm van belangenverstrengeling.

Geheimhouding

Een tweede punt waarop wij uw Kamer vragen het wetsvoorstel niet te volgen, betreft de voorstellen inzake het opleggen van geheimhouding op stukken en documenten.

Wij erkennen met de minister dat enige, extra duidelijkheid is gewenst inzake de procedure rondom het opleggen van geheimhouding. De minister kiest er voor, ondanks van diverse kanten geuite bezwaren, voor een procedure waardoor de rol en de positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan wordt verzwakt ten gunste van het college.

In de situatie die het wetsvoorstel voorstelt vindt er geen bekrachtiging door de gemeenteraad meer plaats. Derhalve is het onduidelijk wanneer de gemeenteraad kennis neemt van de geheime status van bepaalde

documenten. Deze keuze, die geen bijdrage betekent aan een integer en transparanter bestuur, levert allerlei praktische problemen en bezwaren op:

1. Aangezien er tussen het collegebesluit tot geheimhouding en het verstrekken van stukken aan de raad enige tijdsverloop kan zitten, kan het voorkomen dat de beweegredenen van het collegebesluit voor raadsleden niet geheel duidelijk is.

2. Wanneer een raadslid vervolgens wenst te beraadslagen over deze beweegredenen en de geheime status van het desbetreffende stuk wordt een raadslid er toe gedwongen om hiervoor de procedure van een initiatiefvoorstel te volgen om het onderwerp op de agenda van de raad te krijgen. Afgezien van de complexiteit die dit oplevert, kan het toch evenmin de bedoeling zijn om de procedure over het opleggen van geheimhouding minder transparant en zo ingewikkeld te maken?

3. Het afzien van de bekrachtiging heeft nadrukkelijker tot gevolg dat de gemeenteraad ten opzichte van het college in een achterstandspositie wordt gezet. In een polariserend politiek klimaat vinden wij dat geen gewenste ontwikkeling, ook omdat wij hechten aan het grondwettelijk uitgangspunt van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan.

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden beveelt uw Kamer daarom van harte aan om de bekrachtiging door de gemeenteraad inzake het opleggen van geheimhouding op stukken te handhaven.

Versterking positie CdK

Ten derde, vragen wij uw Kamer om het wetsvoorstel op het punt van de grotere rol van de CdK bij integriteitskwesaties en verstoorde bestuurlijke verhoudingen niet te volgen.

Lokale autonomie is volgens de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden een kernpunt van het decentrale bestuur. De voorgestelde maatregelen met betrekking tot het vergroten van het instrumentarium van de Commissaris van de Koning plegen naar onze mening inbreuk op deze lokale autonomie en passen daarnaast niet in de huidige bestuurlijke verhoudingen tussen gemeenteraad, burgemeester en Commissaris van de Koning. Het wetsvoorstel geeft de commissaris alle ruimte om geheime vergaderingen van raad en college bij te wonen. Met dit voorstel wordt de klok teruggedraaid naar een tijdperk waarin burgemeester en commissaris als rijksorgaan de hoofdrol vervulden. Wij hechten aan de ontwikkeling van de afgelopen decennia die steeds meer ruimte heeft gegeven aan de lokale democratische verantwoordelijkheid voor het functioneren van het lokale openbaar bestuur. In 99,9 procent van de gemeenten gaat het zonder ingrijpen of direct toezicht van de commissaris prima en weten lokale politieke ambtsdragers, vaak onder de eigenstandige leiding van de burgemeester, hun verantwoordelijkheid op adequate wijze in te vullen.

Wij onderstrepen dat op dit punt de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden niet de enige is die bezwaren heeft tegen het voorstel van de minister. Uw commissie heeft op dit specifieke onderdeel op 18 september tevens een gezamenlijk verzoek gekregen van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Vereniging van Griffiers, Wethoudersvereniging en het Nederlandse Genootschap van Burgemeesters, om het wetsvoorstel op dit punt niet te volgen.

Tot slot, de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden onderstreept dat het aanzien en de aantrekkelijkheid van de lokale democratie van groot belang is. Die lokale democratie vindt zijn basis in een lekenbestuur. Daar gaan af en toe dingen fout, maar dat wil niet zeggen dat dit vanzelf betekent dat meer regels de oplossing zijn om bijvoorbeeld tot een meer integer lokaal bestuur te komen. Meer integriteit vraagt om het beïnvloeden van gedrag en dat betekent dat transparantie en bespreekbaar maken van zaken die niet goed gaan van het allergrootste belang zijn. De focus dient te liggen op het vergroten van het bewustzijn van het beschikbare handelingsperspectief en het bespreekbaar maken van ongewenste situaties en hier draagt een verdere formalisatie en inperking van de mogelijkheden en bevoegdheden niet aan bij. Bovendien is het belangrijk dat de rol en positie van de gemeenteraad als hoogste bestuursorgaan recht wordt gedaan opdat de lokale democratie een zaak van velen is en blijft.

Vanzelfsprekend zijn wij beschikbaar voor nadere toelichting.

Met vriendelijke groet,

Bahreddine Belhaj,
Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, voorzitter